

Martin Lidegaards grundlovstale

Taler

Martin Lidegaard
Politisk leder for Radikale
Venstre

Dato

5. juni 2023

Sted

Rønde Højskole

Tusind tak, hvor er jeg glad for at få lov til at starte min grundlovsdag her på Rønde Højskole.

Jeg er selv vokset op på en højskole de første 18 år af mit liv, og jeg ved, at det er her, demokratiet leves, udfoldes, grundfæstes i mødet mellem unge mennesker, der deler tanker, visioner, problemer, og når man så i ovenikøbet har andre generationer med, så den meningsudveksling kan finde sted på tværs, så er det bare dejligt, og jeg føler mig helt hjemme, selv om jeg er et stykke derfra, når det kommer til et stykket rent geografisk.

Selv om demokrati er noget, der leves i samtalen hver dag og aldrig kan tages for givet, så udgør Grundloven alligevel en så fast og tung ramme omkring det demokrati, vi lever i det her land, at der er grund til at fejre det igen og igen og igen. For Grundloven er ikke bare et juridisk fundament under vores demokrati. Den er også et symbol på, hvad det er for demokrati vi vil have, et spejl på det samfund, vi ønsker os.

Og sådan har det været hele vejen igennem. De unge mennesker der sidder her, kommer jo efter andre unge mennesker der har spejlet deres livsdrømme og fremtid, blandt andet i grundloven.

Tænk på hvordan det var at være en ung dreng i 1849, hvor man gik fra den enevældige monark, bestemte alting til, at man faktisk kunne gå ned og være med til at bestemme, hvem der skulle drive Danmark fremad.

Og tænk på de her 50 år der fulgte efter, hvor demokratiet først rigtigt og parlamentarismen blev stadfæstet, og hvordan det udviklede Danmark, andelsbevægelsen, højskolebevægelsen, hele det demokratiske liv nedefra, og hvordan Grundloven stod dengang som et manifest om det.

Og tænk på i 1915, da vi fik endelig valgret til tyende og kvinder, hvordan var det at være ung kvinde i det år, hvor man pludselig fik lov til - selvfølgelig - ligesom drengene, at gå ned og stemme. Og tænk på hvad der skete i de 50 år, i den levetid for det unge menneske fra 1915 til engang i 1960'erne. To verdenskrige, et velfærdssamfund, der tog form for alvor og udviklede et velfærdsniveau for de mange og en velfærdsret, som man aldrig havde set magen til i Danmark før.

Og tænk på det unge menneske i 1953, der endelig kunne se, at det var Folketinget, der besluttede, hvem der skulle være regering, men også fik ret til folkeafstemninger, og som voksen menneske oplevede i 1973, at vi tog det fulde skridt ind i det europæiske fællesskab, blev en del af verden, og alt det, der fulgte i årtierne efter.

Når jeg i dag inviterer jer og alle andre partier i Folketinget til en dialog om en ny grøn grundlov, så er det fordi, at jeg tror, at vores ungdom med rette har svært ved at spejle sig selv i en Grundlov, der ikke har sikret retten til en fremtid for dem.

Og jeg vil gerne starte med baggrunden for, at vi radikale foreslår at indføre en række nye paragrafer i vores grundlov. En række grønne paragraffer, nemlig retten til ren luft, retten til rent drikkevand, retten til ren mad og en pligt for staten til at tage hånd om både natur og klima.

For vi lever i en helt særlig tid, som ikke kan sammenlignes med nogen anden tid. Lad mig give rammen for det. To tal, der for mig sætter vores generationer i et helt særligt perspektiv, også i det verdenshistoriske lys.

Siden jeg var 21 år, er vi blevet 1,5 milliarder flere velfærdsborgere her på kloden. Det er jo en fantastisk bedrift. 1,5 mennesker, der er taget ud af fattigdom og som har fået et værdigt liv, der kan sammenlignes med vores.

Men de 1,5 milliarder mennesker har også ændret vores verden, vores liv fuldstændigt. Det har de teknologisk, fordi når økonomier vokser på den måde, så vokser jo også investeringerne i nye teknologier, i nye opfindelser.

Vi oplever en rivende teknologisk udvikling, som vi aldrig har oplevet på samme

måde før. Økonomien vokser eksponentielt, så gør teknologispringet det også. Tag nu bare hele spørgsmålet om kunstig intelligens, der på få måneder er kommet ind og forandret vores syn på vores selv og på vores velfærdssamfund, på hvem der har retten til at udvikle og ikke-udvikle.

Men jeg kunne også bare nævne smartphones, jeg kunne nævne de nye sundhedsteknologier, der kan holde os i live. Jeg kunne nævne de nye våben teknologier. Hele den teknologiudvikling udfordrer os jo samtidig med, at det er en gave. Fordi mere og mere kan lade sig gøre. Men hvordan får vi sat grænserne, også for vores velfærd, hvad skal det offentlige tilbyde inden for sundhed, hvad kan det tilbyde med de begrænsede personale ressourcer, vi har osv. osv.

Det er nyt, det med teknologien. Det kunne jeg tale en hel dag om, men jeg springer over.

For det andet er lige så vigtigt. De 1,5 milliarder mennesker er kommet uden for Europa og uden for USA. Det er pludselig 1,5 milliarder mennesker, der skal have deres første bil, hus, vaskemaskine, køleskab, alt det vi har været vant til.

Det er voldsomt. Men det er også nogle mennesker, der er med til at skabe nogle nye stormagter.

Jeg voksede jo op i et bipolar verdenssystem med Sovjetunionen og USA. Så kom Murens fald i 1989, og så havde vi en kort periode med et unipolært verdenssystem, hvor USA var verdens eneste supermagt. Og lige nu står vi midt i dannelsen af et multipolært verdenssystem, hvor stormagter som Indien og Kina lige om lidt udgør halvdelen af klodens befolkning.

Vi har Saudi-Arabien, Iran, Brasilien, Rusland, som er blevet meget store militære magter.

De har bygget deres enorme udvikling og vækst på de her middelklasse-borgere, der er kommet. Og de har fået pengene ved at sælge fossile brændsler mange af dem, og de har brugt dem til at opbygge militær kapacitet. Det skaber en helt ny geopolitisk situation, og vi oplever konsekvenserne meget tæt på os i Ukraine, men også i Syrien og i Yemen.

Og vi skal håndtere det, samtidig med vi selv bliver relativt svagere.

Det er den anden store fortælling om den økonomiske udvikling, vi har oplevet de seneste 30-40 år.

Det sidste er midlertidigt det største af alt, og det er den konsekvens, som denne her udvikling har haft for klodens klima og klodens natur.

Det er i den periode, at koncentrationen af CO₂ er blevet fordoblet i atmosfæren. Det er i den periode, at vi har tabt, eller rettere sagt udryddet 70 procent af vilde dyrearter på kloden, og gjort 70 procent af kloden til ikke-bæredygtig natur.

Og for hver dag, også i Danmark, bliver der færre arter, ikke flere arter, bliver der dårligere drikkevand, ikke bedre drikkevand, bliver der mindre natur og ikke mere natur.

For klimaets vedkommende har vi nu ifølge FN's klimapanel ca. 7 år til at halvere de globale udledninger af drivhusgasser.

Og når vi har gjort det, så har vi 10 år til at halvere dem én gang til for at lande på 0 i 2050.

Hvis vi altså vel at mærke ønsker at holde den globale opvarmning under kontrol.

Og det der gør, at det tema for os her radikale er det vigtigste tema af alle vigtige temaer, det er, at vi er den sidste generation, der kan gøre det.

Dermed adskiller det sig for alt det andet, jeg har talt om. Og derfor er det, at vi er nødt til at sikre en langt stærkere indsats for både klima og natur.

For det andet tal handler om, hvad vi har i vente de næste 15-20 år, hvis man spørger OECD.

Der står vi over for at få 3 mia. nye middelklasseborgere. Det er en fordobling af verdens globale BNP på én generation. Hvad det har taget hele menneskeheden 10.000 år at udvikle af produktion og forbrug og velfærd og liv, bliver fordoblet på én generation. Vores generation. Jeres generation. Og hvis vi ikke forstår, hvad det betyder og stiller af krav til nutidens politikere de næste 5-10 år, så har

vi forstået meget, meget lidt.

Og det har vi åbenbart.

For der sker ikke nok på de her dagsordner. Jeg forstår godt, hvis man som vælger kan være forvirret, for der er jo ikke en politiker med respekt for sig selv, der ikke stiller sig op og holder grønne grundlovstaler i dag.

Men man skal ikke dømme politikere på, hvad de siger. Man skal dømme dem på, hvad de gør. Og ikke gør. Og jeg skulle hilse og sige, at der er stadig forskel på partierne i Danmark, hvad angår den grønne dagsorden. Stor forskel.

Og hvis ikke man kan se det i grundlovstalerne, så kunne jeg unde jer at have siddet inde i forhandlingslokalerne og oplevet, hvor hårdt det er at kæmpe vedvarende energi, naturbeskyttelse, bæredygtige havplaner igennem.

Og det er derfor, at vi er kommet til den overbevisning, at når vi nu har haft 30-40 år, hvor vi har vidst, hvor kritisk det er, og hvor meget det haster, og det er ikke bare vores velfærd, vores udvikling, der har handlet om, men alle de generationer, der kommer efter os.

Og alligevel ikke har været i stand til at tage større hånd om det. Ja, så tror vi, vi er nødt til at skrive det ind som rettigheder i vores grundlov. Sådan at den til enhver tid siddende regeringen er tvunget til at levere de rettigheder til borgerne, til nuværende generationer og til de kommende generationer.

En pligt til at tage hånd om klima og natur.

Så vil nogen gange sikkert spørge: Virker sådan en grøn grundlov? Og det vil jeg mene, at den gør, især i et retssamfund som det danske. Faktisk er det sådan, at 149 lande i verden, ud af de 193, der er med i FN, har i dag grønne rettigheder i deres grundlove.

Stort set alle de lande, Danmark normalt sammenligner sig med, har også grønne rettigheder i deres grundlov. Og de virker. I Tyskland var der en borgerbevægelse, der lagde sag an mod den tyske stat, fordi klimaloven ikke var ambitiøs nok i forhold til de forpligtelser, Tyskland på linje med os andre har forpligtet sig til i forhold til klimaet.

I Slovenien kører der efter sigende 20 forskellige retssager nu på kryds og tværs mod staten. Og på en måde er det jo trist, at det skulle være nødvendigt, og selvfølgelig kan det jo ikke stå i vejen, eller på nogen måde erstatte, at vi gør

noget hurtigere her og nu.

Men jeg tror, at bare debatten om det her her, jeg ved godt, der er lang vej til at få overbevist resten af Folketingets partier om det her, men bare debatten er forhåbentlig med til at synliggøre, hvor meget vi har mellem hænderne, Hvor stort vores ansvar er.

Det er derfor, at vi radikale er ved at udarbejde et helt nyt politisk grundlag for vores aktiviteter de næste 2-3 år. Og som er at forsøge at tage det ansvar for den næste generation. Ikke fordi vi ikke vil tage ansvar for den nuværende. Men fordi de to ting hænger sammen.

Jeg vil ikke være den generation af danskere, der ikke var i stand til at levere et bedre Danmark videre til vores børn.

Lige siden grundloven kom ind i 1849 har vi generation for generation været i stand til at levere et bedre samfund videre til vores børn.

Måske er min generation i gennemsnit den lykkeligste og mest velhavende, der har fået lov til at leve i det her dejlige land.

Jeg kan ikke leve med, hvis jeg skal være den første generation, der ikke er i stand til at give et lige så godt Danmark videre og helst et bedre.

Og jeg nægter at tro på at jeg er den eneste i min generation, der har det sådan.

Alle mine kolleger holder en tale, der minder om min i dag om den grønne grundlov. Det er ikke let at få lavet en grøn grundlov, men jeg mener, det her er vor tids største opgave.

Og jeg mener ikke, at vi løfter den.

Og jeg mener, at det ikke bare er et problem for naturen, klimaet og dermed for menneskeheden. Det er også ved at udvikle sig til et demokratisk problem. For hvordan skal vores unge mennesker turde tro på demokratiet?

Turde tro på, at politikerne er deres embede værd, hvis ikke vi løfter det, der så åbenlyst er vores største opgave i dag?

Og nu var det en af de vakse unge, der spurgte mig før. "Hvad skyldes den manglende tillid til politikerne?"

Det er der nok ikke en forklaring på. Men en af de store forklaringer er, at vi ikke er i stand til at møde det helt åbenlyse handlingskrav, når det handler om

vores natur og vores klima.

Og derfor, kære venner, håber jeg, at I vil være med til at bringe denne her debat og dialog videre.

Vi har et af verdens bedste lande. Vi har alle muligheder for at gå forrest og gøre det her til en vindesak. Ikke bare for klimaet, ikke bare for vores grønne erhvervsliv der står og tripper derude for en mere ambitiøs klima- og naturpolitik.

Ikke bare for resten af verden, hvor andre folkeslag og andre børn og unge er helt afhængige af, at vi går forrest med at udvikle de teknologier, der kan udbredes til resten af verden. Nej, jeg tror også, at det her kan blive en kæmpe vindesak for demokratiet.

For troen på, at dét vi kan sammen ved at forpligte hinanden og ved at have en demokratisk ramme for det, er så meget større, end det vi kan i andre samfund, hvor det er en eller to eller en lille håndfuld af mennesker, der bestemmer alting.

Så hele idéen om at løfte vores dagsorden og også investere i uddannelse og også investere i forebyggelse for børnenes trivsel. Løfte hele den næste generation ind til en bedre tilværelse. Skabe de forudsætninger på universiteterne, ikke ved at skære på dem, men ved at styrke dem. Ikke ved at skære på velfærdsuddannelserne, men styrke dem. Også bringe hele det grønne element ind i vores erhvervsfaglige uddannelser og styrke dem.

Løfte det som vi har gjort årti efter årti – dannelsesniveaue, kulturlivet og uddannelserne gør, at alt det her kan blive en motor for et stærkere, et mere åndrigt og et mere velhavende samfund i enhver forstand.

Tak fordi I kom og tak for ordet.

Kilde

Tilsendt af taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Grundlovstale, Radikale Venstre

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/martin-lidegaards-grundlovstale>